

EL DRET FONAMENTAL DEL TITULAR D'UN CENTRE PRIVAT CONCERTAT A EXERCIR-NE LA DIRECCIÓ EN LA NORMATIVA BÀSICA ESTATAL

Marc González Sabater

RESUM

El titular d'un centre educatiu privat concertat posseeix el dret fonamental, emparat per l'article 27 de la Constitució, a dirigir-lo. Les facultats d'aquest dret sovint es confonen amb les pròpies de l'autonomia organitzativa, pedagògica i de gestió de què gaudeixen tots els centres. Aquest dret fonamental és una manifestació més de la llibertat educativa de crear centres docents.

RESUMEN

El titular de un centro educativo privado concertado ostenta el derecho fundamental, amparado por el artículo 27 de la Constitución, a su dirección. Las facultades de este derecho se confunden a menudo con las propias de la autonomía organizativa, pedagógica y de gestión de la que gozan todos los centros. Este derecho fundamental es una manifestación más de la libertad educativa de crear centros docentes.

OBJECTE

En el dia a dia de les relacions mútues, no és infreqüent que les administracions educatives assimilïn el concepte d'autonomia organitzativa i de gestió de l'article 120 de la LOE, que la llei atribueix als centres —sigui el titular públic o privat i estiguin o no sostinguts amb fons públics—, amb el dret fonamental del titular d'un centre privat concertat a exercir-ne la direcció, que afecta també els altres àmbits de govern del centre esmentat i que gaudeix d'empara constitucional.

El nostre propòsit és avaluar l'abast, el sentit i la profunditat d'aquest últim dret en la normativa bàsica estatal.

EL TITULAR COM A SUBJECTE DEL DRET A DIRIGIR EL SEU CENTRE

A. Els tractats i acords internacionals

Estableix la nostra Constitució (CE), a l'article 10.2, que les normes relatives als drets fonamentals —entre els quals, el dret a crear i dirigir centres docents— han d'interpretar-se *"de conformitat amb la Declaració Universal de Drets Humans i els tractats i acords internacionals sobre les mateixes matèries ratificats per Espanya"*.

Els instruments principals del dret internacional se centren a proclamar el dret de tota persona a l'educació i assisteixen els pares en el dret de triar per als seus fills una educació d'acord amb les seves conviccions morals o religioses. També preveuen la llibertat per crear centres docents diferents dels públics i

el dret a dirigir-los, com és el cas del Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals de l'Assemblea General de l'ONU, de 16 de desembre de 1966, o la Convenció relativa a la lluita contra les discriminacions en l'àmbit de l'ensenyament (UNESCO), del 14 de desembre de 1960.

B. El dret a dirigir centres docents en la constitució de 1978

La nostra Constitució proclama els drets i les llibertats relatius a l'educació a l'article 27, un precepte particularment ambigu que intentava donar satisfacció d'igual manera a les visions polítiques antagòniques representades en aquelles Corts constituents. Aquesta ambigüitat va fer necessària la interpretació del seu abast, que es va materialitzar, entre d'altres, en dues sentències importants del Tribunal Constitucional (TC), concretament les STC 5/1981 i 77/1985, dictades en els recursos d'inconstitucionalitat relatius a la LOECE i a la LODI.

La primera analitza, principalment, qüestions relatives al contingut essencial del dret del titular d'un centre d'iniciativa social a establir un caràcter propi o ideari, així com altres aspectes d'aquella llei orgànica.

La segona se centra més en els límits del poder de direcció per part del titular i, en conseqüència, el seu estudi és d'especial importància per al fi que ens ocupa.

Cal assenyalar respecte al poder de direcció que aquesta facultat és una manifestació de la llibertat d'ensenyament reconeguda en el primer apartat de l'article 27 de la CE. Així ho assenyalen expressament les dues sentències del TC.

La proclamació material de la llibertat de crear —i, en conseqüència, de dirigir— centres està continguda en l'apartat 6 de l'article 27 de la CE.

Havent-se inclòs en la secció 1a del capítol primer del títol primer de la Constitució, gaudeix de dues garanties especials: la reserva de llei orgànica per regular-lo, "que en tot cas haurà de *respectar el seu contingut essencial*" (articles 53.1 i 81.1 de la CE), i la tutela mitjançant el recurs d'empara, que posa a l'abast de qualsevol ciutadà (article 53.2 de la CE) l'accés al Tribunal Constitucional.

El caràcter fonamental del dret a crear i dirigir centres docents privats suposa també que no es pugui fer una lectura restrictiva del seu abast. Així, les facultats que integren aquest dret del titular no conformen un *numerus clausus*, de manera que no cal la seva descripció detallada per atribuir-les; ben al contrari, són les seves limitacions les que han d'estar establertes en una norma amb el rang legal degut i ser, a més, via raonable per a l'exercici de les potestats atribuïdes a l'Administració o dels drets d'altres sectors de la comunitat educativa.

Martínez López-Muñiz assenyala a *La Educación Escolar, servicio esencial: Implicaciones jurídico-públicas* que "No cal fonamentar legalment, una a una, les facultats implícites en el dret a la direcció: n'hi ha prou que siguin decisions

sobre el centre i que no hagin estat sostretes per la llei expressament al titular o qui aquest disposi en l'exercici del poder organitzatiu sobre el centre".

La doctrina dels tribunals ha estat oscil·lant sobre això, especialment amb relació a determinades matèries, com l'admissió d'alumnes.

Mentre que algunes sentències del Tribunal Suprem i d'alguns tribunals superiors de justícia reconeixen que l'admissió és una facultat pròpia i inherent del titular, encara que estigui subjecta a un procediment reglat, les STS del 28 de maig de 2007 i del 16 d'abril de 2008 posen en dubte que aquesta facultat formi part del contingut essencial del dret.

Per a Martínez López-Muñiz, *"Sembla desconèixer la Sala 3a en aquesta Sentència que les llibertats públiques, sigui quin sigui el seu contingut essencial, no poden tenir més límits o retallades que els que expressament estableixin les lleis, encara que aquests sempre hagin de respectar a més aquest contingut essencial".*

Els límits al dret constitucional a la direcció de centres estan profundament relacionats amb dos conceptes de discussió doctrinal àmplia: el del servei públic educatiu i el de relació de supraordenació o supremacia especial de l'Administració educativa respecte als centres docents.

El TC, en la sentència 77/1985 (FD vuitè), estableix: *"el derecho del titular del Centro no tiene carácter absoluto y está sujeto a límites y a posibles limitaciones, quedando siempre a salvo, de acuerdo con el art. 53.1 CE, su contenido esencial. En algunos aspectos puede que el respeto a los derechos de padres, profesores y alumnos, garantizados en el título preliminar del proyecto que se impugna, suponga una restricción del derecho del titular a fijar el carácter propio."*

I continua, al fonament de dret vint:

"Con respecto al titular del Centro, es forzoso reconocer la existencia de un derecho de los titulares de Centros docentes privados a la dirección de los mismos, derecho incardinado en el derecho a la libertad de enseñanza de los titulares de dichos Centros.

[...]

De ello se desprende que el titular no puede verse afectado por limitación alguna que, aun respetando aparentemente un suficiente contenido discrecional a sus facultades decisorias con respecto a las materias organizativas esenciales, conduzca en definitiva a una situación de imposibilidad o grave dificultad objetiva para actuar en sentido positivo ese contenido discrecional."

Fins aquí, podem afirmar que el dret del titular a la direcció del centre educatiu té els caràcters de fonamental, ple, originari i inherent, encara que, com assenyala el TC, no hi ha drets absoluts.

C. Els altres drets constitucionals

Hem vist fins ara com l'article 27 de la CE —interpretat d'acord amb el que s'estableix a l'article 10.2 i amb l'exegesi que deriva de les diferents sentències del TC— constitueix el nucli essencial sobre el qual s'assenten els drets del titular.

Podem també acudir als articles 33 i 38 de la Constitució per ponderar amb més precisió aquests drets. El primer d'aquests articles reconeix el dret a la propietat privada i prohibeix la confiscació de béns o drets. El segon precepte esmentat reconeix la llibertat d'empresa en el marc de l'economia de mercat.

No podem obviar que un centre docent d'iniciativa social —concertat o no— és una propietat privada, una empresa que opera en una economia lliure de mercat des del punt de vista social, econòmic i laboral.

No obstant això, els drets establerts als articles 33 i 38 de la CE no tenen la protecció superprivilegiada dels fonamentals.

D. Els límits al poder de direcció del titular

El caràcter no absolut d'aquest dret el determina l'existència d'uns límits a la llibertat que, com a empresari i com a creador i gestor d'un establiment d'ensenyament, li correspon.

Podem classificar aquests límits en diverses categories. Vegem-les amb detall.

1. Les barreres d'entrada

L'exercici de l'educació reglada no és assimilable al d'altres activitats que requereixen únicament el compliment de les formalitats administratives comunes.

Per començar, la normativa bàsica fixa qui pot ser titular d'un centre privat a l'article 21 de la LODE. Així, no podran ser-ho els qui prestin serveis a les administracions educatives, els qui tinguin antecedents penals per delictes dolosos, els qui estiguin expressament inhabilitats per sentència, i les persones jurídiques en què els anteriors tinguin càrrecs executius o siguin titulars de, almenys, un 20 per cent del capital social.

Una segona barrera d'entrada és la preceptiva autorització prèvia del centre educatiu. Els articles 13, 14, 23 i 24 de la LODE regulen aquesta qüestió mitjançant els anomenats "requisits mínims", fixats per l'Estat o per les comunitats autònomes.

Una darrera barrera d'entrada és la que fa referència a l'accés al règim de concerts. Aquest sol fet implica que el titular s'ha de sotmetre a quatre grans obligacions:

- La impartició dels ensenyaments objecte de concert en condicions de gratuïtat.
- El sotmetiment de l'admissió d'alumnes a un procediment reglat quan la demanda de places excedeixi l'oferta.
- El control de la destinació dels fons públics.
- La intervenció de la comunitat educativa en el control i la gestió del centre.

2. Les restriccions que afecten la totalitat de centres que formen part del sistema educatiu

Els límits que afecten el conjunt de centres educatius on s'imparteix ensenyament reglat, amb exclusió dels que ofereixen altres tipus d'ensenyaments i que es regeixen pel dret comú (acadèmies, centres d'estudis, etc.), són:

- **El respecte als principis constitucionals**, d'acord amb l'incís final de l'apartat 6 de l'article 27 de la CE.

Aquest límit s'ha de conciliar amb el dret a l'ideari i la llibertat d'expressió.

Podria inferir-se que aquests principis són els anomenats "*valors superiors*" de l'ordenament jurídic, és a dir, la llibertat, la justícia, la igualtat i el pluralisme polític, sense excloure'n el conjunt de llibertats i drets fonamentals que es proclamen al títol primer, amb diferent rellevància.

- **La programació general de l'ensenyament**, com a garantia prestada pels poders públics del dret de tots a l'educació.

Hi ha un debat doctrinal sobre l'abast d'aquesta potestat i de si comprèn o no els centres concertats.

Per Agoués Mendizábal, "*l'Administració educativa podrà planificar els llocs escolars amb criteris de racionalitat, i haurà de crear centres públics i donar-los prioritat en aquells punts del mapa on la iniciativa privada estigui absent, especialment pel possible caràcter deficitari de la creació de centres docents privats en aquests àmbits territorials, així com als sectors de població que demanen efectivament una educació pública malgrat l'existència de centres privats*".

D'altra banda, per al TS, hi ha un vincle evident entre l'ajuda als centres privats que estableix l'apartat 9 de l'article 27 de la CE i la programació general de l'ensenyament.

- **Els criteris d'homologació del sistema** (art. 27.8 de la CE). Entenem que actua com a límit tota la normativa bàsica i de desenvolupament que articula els diferents nivells de l'educació reglada, els seus currículums, etc.

Cal no confondre homologació amb homogeneïtzació, ja que això contradiria obertament la normativa bàsica, que proclama com a factor de qualitat del sistema l'autonomia pedagògica, organitzativa i de gestió dels centres.

3. Les restriccions específiques que afecten els anomenats “centres sostinguts amb fons públics”

Els apartats 7 i 9 de l'article 27 de la CE estableixen els condicionants següents a l'exercici del poder de direcció per part del titular d'un centre concertat:

- **La intervenció i el control de tots els centres sostinguts amb fons públics** per part de professors, pares i alumnes, en els termes que la llei estableixi.

La STC 5/1981 va introduir en els seus fonaments jurídics 18 i 19 una mescla conceptual, que s'ha perpetuat, dels termes “intervenció” i “participació”, que apareixen en diferents apartats de l'article 27 de la CE. D'una banda, es parla de la participació efectiva “*de tots els sectors afectats*” al punt 5 d'aquest article, referint-se a la programació general de l'ensenyament, cosa que es va materialitzar als consells escolars de l'Estat i d'àmbits inferiors.

Pel que fa a la intervenció en el control i la gestió dels centres sostinguts amb fons públics, no semblava guardar cap relació amb el dret de participació. Tot i això, el TC va introduir la tesi que la intervenció era una subespècie de la participació referida als centres educatius, confusió a la qual va contribuir el fet que la LODE utilitzàs per a ambdós òrgans el terme “Consell Escolar”.

Aquesta intervenció sembla referir-se en el text constitucional a aspectes purament econòmics, per això va lligada al finançament públic. Tot i això, el legislador ha ampliat l'àmbit d'aquest control a matèries diverses que no tenen res a veure amb el finançament públic i la garantia de gratuïtat, com són la contractació de professors, el nomenament del director o les alteracions de la convivència. La LOE, sense base constitucional de cap gènere, amplia l'àmbit de la participació de la comunitat escolar a “*l'organització, el govern, el funcionament i l'avaluació dels centres*” i no només al “*control i gestió*” d'aquests.

El TC, en la seva sentència 77/1985, va referendar el model de la LODE, validant una a una les competències del consell escolar del centre amb relació a diferents matèries de caràcter purament organitzatiu.

- **Els requisits establerts legalment per rebre ajuda dels poders públics**, de conformitat amb l'article 27.9 de la CE.

El legislador de 1985 va universalitzar un règim de concerts que ja estava previst en la legislació precedent. Per accedir a aquest règim, la LOE estableix, a l'article 116, una sèrie de requisits previs, com ara la impartició d'ensenyaments declarats gratuïts per la Llei i la satisfacció de necessitats d'escolarització. Aquest segon requisit ha donat lloc a una copiosa jurisprudència, ja que una interpretació garrepa del concepte jurídic indeterminat "necessitats d'escolarització", lligat a altres com el constitucional "programació general de l'ensenyament", i altres introduïts per la LOE, com "programació de la xarxa de centres" o "programació específica dels llocs escolars", dificulta, a la pràctica, l'accés als concerts o la seva renovació. La garantia del dret fonamental dels pares a triar el centre educatiu únicament se satisfà quan la programació no impedeix la concertació de centres amb demanda, hi hagi o no places escolars vacants en centres públics.

Així mateix, l'article 116 assenyalava que el Govern i les comunitats autònomes establiran els aspectes bàsics dels concerts i les seves normes de desenvolupament, respectivament. Aquestes normes limiten també les facultats del titular.

4. Els drets i facultats dels òrgans de govern i participació i dels restants membres de la comunitat educativa

Aquests límits al poder de direcció estan constituïts per les atribucions que la mateixa Constitució o les lleis orgàniques que la desenvolupen atorguen a diferents òrgans i sectors de la comunitat escolar. Els més rellevants són:

- **Els òrgans de govern**

Malauradament, ni la LOE ni la LODE no han rebutjat els dubtes sobre l'estructura de la funció directiva i de govern dels centres concertats. Concretament, persisteix certa ambigüitat si les atribucions del consell escolar permeten qualificar aquest òrgan com de govern o si, per contra, el seu àmbit és merament el de la participació o, més pròpiament, la intervenció.

L'efímera LOCE establia una clara diferenciació sobre això, en què qualificava el consell escolar, tant als centres públics com als concertats, d'"òrgan de participació en el control i gestió del centre" i el regulava en una secció diferent que els òrgans de govern. En la seva anàlisi crítica de la LOCE titulada *Qualitat per a tothom*, Francesc Riu examina aquesta qüestió en detall.

Tot i aquesta ambigüitat, hem d'entendre que als centres concertats el consell escolar continua sent un òrgan per canalitzar el dret de participació i no pot ser qualificat de govern.

Cenyim-nos, doncs, als òrgans de govern que es preveuen a la LODE.

Així, aquesta llei assenyala a l'article 54 que els centres concertats disposaran, almenys, de tres òrgans, sense assenyalar si són de govern o de participació (o de coordinació docent, categoria introduïda per la LOE). La lectura completa del precepte, en connexió amb el capítol III del títol V de la LOE, Òrgans col·legiats de govern i de coordinació docent dels centres públics, ens permet concloure que els òrgans de govern en un centre concertat són el director (que a la concertada es designa com a director acadèmic o pedagògic, en contraposició al director titular o representant de la titularitat) i aquells altres que la LODE defineix com "*els altres òrgans de Govern*", unipersonals o, si escau, col·legiats, establerts al Reglament de règim intern (RRI). La llei preveu que el centre pugui fixar, a iniciativa del titular i amb un informe del consell escolar, una singular estructura de govern.

Naturalment, el fet que determinats òrgans siguin qualificats o no de govern no depèn del nom amb el qual se'ls designi, sinó de les funcions que se'ls atribueixin. La casuística és il·limitada.

Ens centrarem, per tant, en l'únic òrgan de govern legalment preceptiu, el director.

La LODE atribueix al director clares facultats de govern, però sempre cenyides als àmbits pedagògic i acadèmic. Aquest desdoblament de facultats entre el titular —a través del seu representant legal— i el director acadèmic previst a la LODE va ser una de les qüestions objecte d'un ampli examen a la STC 77/1985, ja que els recurrents entenien que aquestes atribucions suposaven minvar el contingut essencial de la llibertat del titular a la direcció del centre.

El TC va concloure que el director previst a la LODE era un instrument personal al servei del titular i constituïa una extensió de les seves facultats, perquè era el mateix titular el que l'havia nomenat, a la seva iniciativa, amb la intervenció prèvia en la seva designació per part del consell escolar.

Per tant, i més enllà que l'existència d'una relació laboral atribuiria per se la capacitat última de decidir el titular empresarial, el cert és que el TC va referendar aquesta subjecció jeràrquica.

- **Els òrgans de participació**

- **El consell escolar del centre**

Per aclarir el debat doctrinal sobre el caràcter del dit òrgan hem d'acudir a la diferent naturalesa dels centres públics i privats concertats, i fer una lectura concordada dels preceptes que s'hi involucren, per aconseguir-ne una definició legalment admissible.

Així, juntament amb els articles 55 a 57 de la LODE, cal examinar els articles 118 i 119 de la LOE. La LODE ens assenyala que els professors, pares i alumnes

“intervindran en el control i gestió dels centres concertats a través del Consell Escolar del centre, sense perjudici que en els seus respectius reglaments de règim interior es prevegin altres òrgans per a la participació de la comunitat escolar”. Aquesta regulació respecta escrupolosament el mandat constitucional de l'article 27.7 de la CE.

No concorda amb aquest article la composició establerta per l'actual article 56 de la LODE, particularment pel que fa a la presència d'un regidor o representant de l'ajuntament del terme en què es trobi radicat el centre. Ni està prevista constitucionalment, ni casa amb la suposada voluntat del legislador de crear un veritable marc d'autonomia, ni de bon tros amb la naturalesa jurídica d'un centre privat concertat.

Més confusos són els articles 118 i 119 de la LOE, que pretenen establir un marc comú de participació per a tots els centres, públics, privats i privats concertats, i s'obliden que, en relació amb els segons, cap norma permet limitar-ne l'autonomia i, respecte als altres dos, les diferències en la naturalesa jurídica no en permeten una regulació comuna.

La LOE taca la claredat que imperava a la LODE amb relació a la participació, que ja tenia prou suport constitucional. Així mateix, la desafortunada redacció de l'article 119 —cenyit als centres sostinguts amb fons públics— incorre en errors i imprecisions semblants als que, al seu dia, van determinar la inconstitucionalitat d'alguns preceptes de la LOECE, establerta per la STC 5/1981 i, a més, provoca la foscor conceptual del terme *participació* i dels òrgans prevists per canalitzar-la.

És difícil conciliar la regulació de l'article 55 de la LODE amb la redacció de l'article 119, apartats 1 i 2, de la LOE. En aquesta darrera, el legislador s'oblida completament de la font originària d'aquest dret, l'apartat 7 de l'article 27 de la CE, per assenyalar:

“Les administracions educatives garantirán la participació activa de la comunitat educativa en les qüestions rellevants de l'organització, el govern, el funcionament i l'avaluació dels centres (...)”. I, tot seguit: *“La comunitat educativa participarà en el govern dels centres a través del seu Consell Escolar”.*

Resulta inexplicable com el legislador passa de *“La intervenció en el control i la gestió dels centres”* (art. 55 de la LODE), a *“la participació activa (...) en les qüestions rellevants de l'organització, el govern, el funcionament i l'avaluació dels centres”* (art. 119.1 de la LOE).

Més heterodoxa és la regulació dels apartats 3 i 4 de l'article 119, que sembla que contradiu el fet que el consell escolar sigui l'òrgan idoni de participació i apunta a mecanismes insuficientment regulats i redundants respecte a les seves funcions.

Finalment, el darrer incís de l'article 119, el 5, ens obsequia amb un mandat que fa enfonsar-se el difícil equilibri entre la resta de parts de l'article, quan assenyala: *"Els centres tindran almenys els òrgans col·legiats de govern següents: Consell Escolar i Claustre del professorat"*.

El galimaties no resisteix el més petit judici crític o la sistemàtica legal és lamentable, ja que aquest precepte bé podria haver recalcat —sense patir cap minva— al capítol III del títol V de la LOE, és a dir, el que es dedica als òrgans dels centres públics. La seva ubicació actual és un despropòsit i obliga a fer malabarismes conceptuals.

Per part nostra, definirem el consell escolar del centre concertat com aquell òrgan col·legiat i complex d'intervenció en el control i gestió dels centres concertats que s'encarrila mitjançant la participació en el seu govern, d'acord amb les facultats que li han estat legalment atribuïdes.

Per al TC, *"el límite máximo del derecho a la intervención en el control y gestión de los Centros sostenidos con fondos públicos estaría, en lo que aquí nos concierne, en el respeto al contenido esencial de los derechos de los restantes miembros de la comunidad escolar y, en este caso, del derecho del titular a la creación y dirección del Centro docente."*

En qualsevol cas, el mateix Tribunal Constitucional es va encarregar d'afegir-hi que *"la alegada inconstitucionalidad del sistema sólo existiría si, no habiendo acuerdo, la voluntad del titular fuera sustituida, privándosele así de la facultad de decidir"*, i va apuntalar: *"como en los demás apartados de este artículo, el Consejo desempeña un papel dependiente y subordinado a la iniciativa de otro órgano, en este caso del "equipo directivo", en que no sólo figurará, como resulta evidente, el director del Centro —propuesto, como se vio, por el titular— sino, en su caso, y según el reglamento del régimen interior, aquel o aquellos representantes del titular que se prevea en cada Centro. El Consejo Escolar no podrá sustituir el programa elaborado por el equipo directivo.(..) las competencias al respecto del Consejo dejan a salvo un amplio margen de discrecionalidad e iniciativa del titular, ya que sólo sobre las propuestas de éste podrá pronunciarse aquél."*

El titular s'erigeix, doncs, com l'únic amb capacitat de decidir, sense que pugui ser suplantat pel consell escolar, que actuarà sempre a iniciativa d'aquell, però sense que es prevegi que s'erigeixi en òrgan de govern amb autonomia de decisió i potestat per fer les seves pròpies propostes.

- **El claustre de professors**

Res no diu la LODE sobre les funcions del claustre de professors en un centre concertat. La LOE ho fa, amb relació als centres públics, a l'article 129. A la inexplicable parquedat de l'article 54.1 de la LODE, que es limita a assenyalar la seva existència

obligada, hi hem d'afegir el que assenyala la disposició addicional dissetena de la LOE, que, en un exemple més d'aquesta exasperant i erràtica tècnica legislativa, assenyala que *"el claustre de professors dels centres privats concertats tindrà funcions anàlogues a les previstes a l'article 129 d'aquesta Llei"*. És a dir, que cada centre ha de definir al seu RRI les funcions d'un òrgan de participació del professorat que la LODE assenyala com d'existència obligada, però del qual ni tan sols coneixem quina ha de ser la composició, ja que no se'n parla.

- **El professorat**

Amb independència de la participació dels docents a través del consell escolar i claustre, o d'aquelles altres vies assenyalades al RRI, podem trobar-nos diferents limitacions a l'exercici del poder de direcció del titular relacionades amb els drets i atribucions del professorat. Vegem-ne les més rellevants.

- **La llibertat de càtedra derivada de l'article 3 de la LODE**

A propòsit d'aquest dret, la STC 5/1981 i la 77/1985 es van pronunciar sobre el possible conflicte amb l'ideari del centre. Aquesta darrera va assenyalar que *"el ejercicio por el titular de su derecho a establecer el carácter propio del Centro actúa necesariamente como límite de los derechos que ostentan los demás miembros de la comunidad escolar —profesores, padres y alumnos—, pues de otro modo, no sólo quedaría privado de todo contenido real el derecho a establecer el carácter propio del Centro, sino que se vería también defraudado el derecho de los padres a escoger para sus hijos la formación religiosa y moral acorde con sus propias convicciones"*.

L'exercici de les atribucions del professorat definides a l'article 91 de la LOE.

- **Els pares**

Amb independència del vincle contractual existent entre famílies i centre, els pares tenen facultats i drets, a més de la intervenció a través del consell escolar. Les derivades dels textos legals són:

- Dret a rebre informació, participar en el procés d'aprenentatge i ser escoltats amb relació a l'educació dels seus fills (article 4, apartats 1.d, e i g, i 2.e) de la LODE).
- Les funcions pròpies de les associacions de pares (article 5, apartats 2 i 4, de la LODE).

- **L'alumnat**

També operen com a límits al dret del titular a dirigir el seu centre els drets i les facultats que la llei atribueix als alumnes.

Els que assenyalen les nostres lleis orgàniques són:

- El respecte a la seva identitat, integritat i dignitat personals (article 6.3.b) LODE). El fonament últim d'aquest dret el trobem als articles 15 i 18 de la CE, així com a l'apartat 2 de l'article 27 de la CE. Al·ludeixen a l'erradicació dels tractes o correccions degradants —avui, afortunadament, abolits—, i al dret a la pròpia imatge en el marc d'autoregulació establert al RRI.
- El respecte a la seva llibertat de consciència i conviccions morals i religioses (articles 6.3.f i 52 LODE, i articles 84.3, 84.9 i 115 LOE). Aquests drets troben el seu fonament a l'article 16 de la CE. El caràcter propi del centre, que impregna tota la seva acció educativa, troba els límits en la llibertat de consciència, moral i religiosa dels alumnes, en l'esfera íntima de la seva personalitat. Per això, la llei exclou l'obligació de participar en actes de culte, que serà sempre voluntària. Tot i això, sembla clar que els pares opten per un determinat caràcter propi en inscriure el seu fill al centre. El titular veuria minvat el dret si els pares poguessin modelar al seu gust l'oferta educativa confessional que se'ls ofereix.
- Així mateix, l'obligació de l'Estat de garantir la impartició de la religió d'altres confessions troba el límit en el fet que aquesta oferta sigui contradictòria amb l'ideari del titular.
- Les funcions que la llei atribueix a les associacions d'alumnes (article 7.2 de la LOD).
- El dret de no assistir a classe derivat de l'exercici del dret de reunió (article 8 de la LODE). La LOE ens va obsequiar amb aquest precepte, que permet als alumnes, col·lectivament, decidir la seva no assistència a classe per reunir-se *“per tal d'estimular l'exercici efectiu de la participació dels alumnes als centres educatius”*. El dret de reunió i la llibertat d'expressió ja tenien prou suport dels articles 20 i 21 de la CE. És absurd pensar que es pugui sancionar un grup d'alumnes per reunir-se en assemblea per tractar qüestions pròpies de la vida escolar.

- **El personal laboral no docent al servei dels centres educatius**

El titular haurà d'acomodar la seva actuació als drets individuals i col·lectius que tinguin els treballadors del centre.

5. Algunes “zones de conflicte” entre els drets del titular i les potestats de l'Administració

Algunes situacions poden suposar conflictes entre el titular i el poder públic. Responen a extralimitacions en l'exercici de les potestats de programació de l'ensenyament, i la inspecció i l'homologació del sistema educatiu. Aquests excessos

neixen de la tendència irrefrenable a l'homogeneïtzació i a l'aplicació als centres concertats d'esquemes de funcionament dels públics.

Resolucions, circulars i instruccions utilitzats per l'Administració per adoptar decisions i regular fins al més mínim detall organitzatiu dels centres manquen de força normativa per als titulars de centres concertats, ja que no es tracta de disposicions de caràcter general emanades de la potestat reglamentària, sinó de manifestacions de la potestat jeràrquica que té l'Administració respecte als centres públics. Per als titulars dels centres concertats, tenen només una utilitat orientadora i admonitòria.

CONSIDERACIÓ FINAL

La dimensió limitada d'aquesta anàlisi ens obliga a posar el punt final i deixar merament apuntades moltes qüestions sobre els aspectes tractats.